

необхідно особливу увагу звертати на оптимізацію сортової агротехніки. Доцільно не менше 75 % їх посівів розміщувати після кращих попередників, а в сівозмінах з 50% – мати двачотири поля із сидератами.

Таким чином, освоєння господарствами зернового напрямку спеціалізованих сівозмін короткої ротації дозволяє збільшувати частку зернових у структурі посіву, розміщати сорти цих культур після кращих попередників, надавати

стійкості сівозмінам, а звідси - і валовий збір зерна із контролем фітофагів, а також послаблювати вплив посухи і підвищенням культур землеробства.

При вирішенні питання щодо укрупнення полів доцільно обов'язково враховувати агротехнічні вимоги пшениці, кукурудзи, тритикале і: не допускати повторне їх розміщення у сівозмінах, особливо на ґрунтах із різною родючістю та різним рельєфом.

УДК 633.17:631.8:631.51.021(477)

Сергєєва Ю. О., молодш. наук. співроб.

Інститут зрошуваного землеробства НААН України

e-mail: izz.biblio@ukr.net

ДИНАМІКА ВОДНОГО І ПОЖИВНОГО РЕЖИМУ ҐРУНТУ В ПОСІВАХ СОРГО ЗАЛЕЖНО ВІД ЙОГО ОБРОБІТКУ І ДЕСТРУКТОРІВ СТЕРНІ

Проблеми підвищення продуктивності землеробства в південному регіоні України суттєво ускладнюються несприятливими гідрометеорологічними умовами, насамперед, значним дефіцитом вологозабезпечення.

У складних агрокліматичних умовах у цій зоні кукурудза та інші ярі зернові культури часто не в змозі сформувати високі і стабільні врожаї. У таких посушливих регіонах найбільш перспективними стають соргові культури, які активно використовують інсоляцію і фотосинтетичні ресурси та найбільш адаптовані до дефіциту вологи. За умов дотримання технології вирощування соргові культури завжди забезпечують стабільний врожай. Сорго зернове за своїми ознаками є кращим серед ярих зернових культур, яке найменш вибагливе і найбільш пристосоване до умов дефіциту вологи, що ставить його на перше місце при вирощуванні в посушливих районах країни.

Для досягнення поставленої мети був закладений польовий трифакторний дослід за схемою: фактор А – гібриди: ранньостиглий (105–110 днів); середньоранній (115–120 днів); фактор В – способи основного обробітку ґрунту: полицевий глибокий (25–27 см); безполицевий глибокий (25–27 см); безполицевий мілкий (12–14 см); фактор

С – деструктори рослинних залишків: контроль; Біодеструктор стерні – 2 л/га; Екостерн – 1,5 л/га; Органік – баланс – 1,0 л/га; Біонорм – 1,5 л/га; Деструктор целюлози – 0,5 кг/га;

Запаси продуктивної вологи у посівах сорго були достатніми для ефективної діяльності мікрофлори та росту і розвитку рослин лише у першій половині їх вегетації. Вищими вони були у варіанті з обробкою соломи препаратами Органік-баланс, Екостерн і Деструктор целюлози.

Кількість нітратів в орному шарі ґрунту на початку вегетації сорго була вищою за обробки соломи препаратом Екостерн – 64,5 мг/кг і на 11,3–13,7 мг/кг меншим у варіантах із застосуванням препаратів Органік-баланс, Біонорм і Деструктор стерні. В подальшому істотну перевагу мав варіант із застосуванням препарату Органік-баланс. Нітрифікаційна здатність ґрунту менше залежала від мікробних препаратів. При цьому на початку вегетації сорго нітрифікаційна здатність була вищою – 160,3–167,7 мг/кг при застосуванні препаратів Біодеструктор стерні, Екостерн і Деструктор целюлози, що на 9,0–16,4 мг/кг перевищувало інші варіанти. Наприкінці вегетації вищу нітрифікаційну здатність забезпечило застосування препаратів Деструктор целюлози, Біонорм та Органік-баланс – 163,0–169,7 мг/кг ґрунту.

УДК 633.14

Симоненко Н. В., завідувач сектором озимого жита

Носівська селекційно-дослідна станція Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН

e-mail: sds11@ukr.net

ВРОЖАЙНІСТЬ І ЯКІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАКОРДОННИХ СОРТОЗРАЗКІВ *SECALE CEREALE* L.

Озиме жито (*Secale cereale* L.), як головний хліб і національна культура України, століттями забезпечує повноцінне харчування населення. Світові площі під ним мають тенденцію до по-

стійного росту, хоча і повільну, що пов'язано із розширенням сфери використання зерна і зеленої маси озимого жита з цінними кормовими перевагами і широким промисловим використанням.

Мета: порівняльне вивчення продуктивності і якості нових сортів та гібридів *Secale cereale* L. вітчизняної й закордонної селекції в умовах Полісся.

Польові дослідження проводились протягом 2015–2016 рр. на Носівській селекційно-дослідній станції. Стандарт – сорт Хлібне (Носівська СДС).

За врожайністю сортозразки озимого жита суттєво відрізнялись один від одного. Найбільшу врожайність при високій товарності насіння формували сорти Оаза (6,886 т/га) і Жатва (6,708 т/га), що перевищує стандарт на 0,598 т/га і 0,480 т/га відповідно. Жоден із досліджуваних зразків озимого жита селекції інших наукових установ України та закордонні зразки не перевищили врожайність стандарту. Найменша врожайність була у сорту Полі-2 (Верхняцька ДСД) 3,844 т/га (на 2,444 т/га менше за стандарт). Врожайність гібридів першого покоління компанії «KWS» варіювала від 5,973 т/га (Пікассо) до 6,276 т/га (Гутінно), на 0,315–0,012 т/га менше стандарту. Сортозразки Інституту рослинництва (Харків) сформували врожайність на 0,012–0,915 т/га менше від сорту Хлібне.

Біохімічний аналіз насіння по вуглеводно-амілазному комплексу за 2 роки досліджень виявив варіабельність 0–31,16 %. Високі показники білка мали сорти Забава, Кобза, Оаза (11,8–12,05 %). Лише зразок «ХАІР» перевищив за вмістом білка стандартний сорт на 0,25 %; мінімальне значення – у сорту Княже (Волинська СДС) 8,80 % та Палаццо (KWS) 9,70 %.

Високу крохмальність насіння мав сорт харківської селекції Пам'ять Худоерко – 65,7 %. Сорти власної селекції сформували крохмальність 61,9–64,75 %. Варіювання ознаки «вміст крохмалю» за період дослідження від 0,11 до 7,11 %. Найменше амілопектинів (59,25–60,80 %) у гібридів першого покоління KWS.

Для умов Північного Полісся України кращими по врожайності є сорти та гібриди Носівської селекційно-дослідної станції. За якістю насіння закордонні гібриди значно поступалися сортам вітчизняної селекції, а за вмістом крохмалю жоден із зразків не перевищив наявні сортозразки селекції озимого жита України.

УДК 582.099:58.006

Сиплива Н. О., канд. біол. наук

Коляденко С. С., стар. наук. співроб.

Український інститут експертизи сортів рослин

e-mail: nata123456@ukr.net

ОЦІНКА ДЕКОРАТИВНОСТІ ТРАВ'ЯНИСТИХ РОСЛИН В УКРАЇНИ

Людина віддавна прагне прикрасити свої оселі як зовні, так і всередині і в цьому ключова роль належить квітковим рослинам. Постійна зміна естетичних потреб людини вимагає оновлення і збагачення асортименту декоративних трав'янистих рослин для широкого використання в декоративному садівництві.

Декоративність рослин визначається сукупністю ряду зовнішніх ознак: будовою і забарвленням листків, величиною і колоритом квіток, а також тривалістю цвітіння. Для досягнення декоративного ефекту, як додаткові до основних видів, застосовують різноманітні декоративні сорти, які зовнішніми ознаками значно відрізняються від характерних ознак виду.

Мета досліджень – визначити показник оцінки декоративності трав'янистих рослин. Відповідно до поставленої мети досліджень передбачалось вирішення наступних завдань: визначити показник оцінки декоративності трав'янистих рослин Реєстру для широкого їх використання в декоративному садівництві.

Створення гармонійної системи поєднання рослинних форм, сортів є головною метою озеленення. Широкий спектр декоративних якостей видів декоративних трав'янистих рослин дає можливість їх вмілого поєднання в декоративному садівництві. Тому одним із завдань наших досліджень було визначення показників оцінки декоративності сортів трав'янистих

рослин. Для визначення декоративності нами були відібрані нові сорти видів трав'янистих рослин, що занесені до Реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні за останні три роки. Це такі: *Chrysanthemum × hortorum* Bailey – вісім сортів, *Hemerocallis × hybrida* hort. – шість сортів, *Callistephus chinensis* (L.) Nees – чотири сорти.

За результатами оцінки декоративності сорти, які віднесено до групи, що мають достатньо високу декоративність нараховано 14 або 77,7 % від загальної кількості досліджуваних сортів. Як показали результати наших досліджень до групи з високою декоративністю, можна віднести чотири сорти декоративних трав'янистих рослин. Це два сорти *Callistephus chinensis* (L.) Nees – 'Янтарна' – 46 балів, 'Анжеліка' – 48 балів та по одному сорту *Chrysanthemum × hortorum* Bailey – 'Осінній блюз' – 48 балів; *Hemerocallis × hybrida* hort. – 'Сливовий коктейль' – 42 бали.

Асортимент декоративних трав'янистих рослин залежить від того, яке цільове призначення матиме садово-парковий об'єкт: клумби, рабатки, міксбордери, групи, солітери. Для створення клумб придатні сорти видів *Callistephus chinensis* (L.) Nees, *Chrysanthemum × hortorum* Bailey, *Tulipa hybrida* hort., *Celosia cristata* L., работок – *Canna indica* L., *Gladiolus × hybridus* hort., міксбордерів – *Phlox paniculata* L., *Astilbe* Buch.-Ham.ex. D. Don. тощо.